

15 let VA AZ

vyznamenané Řádem republiky a Řádem rudé hvězdy

Plukovník Ludvík Vařvařovský, CSc.

V srpnu 1966 vzpomínají ozbrojené síly ČSSR patnáctiletého výročí založení své nejvyšší vojenské školy.

VA AZ byla zřízena dekretem presidenta republiky č. 247, který byl uveřejněn 23. 8. 1951, původně jako Vojenská technická akademie (VTA) v době, kdy již existovala Vojenská akademie Klementa Gottwalda v Praze.

Hlavní příčinou založení VTA byla zvýšená potřeba vysokoškolsky vzdělaných technických kádří, vyvolaná rychlým růstem počtu a významu techniky v procesu ozbrojeného zápasu. Důstojníky tohoto typu pražská VA KG nepřipravovala.

Technické kádry nemohly být ovšem vychovávány bez odpovídající materiálně technické a kádrové základny vysokoškolského typu. Takovou základnu ČSLA v té době neměla a proto bylo rozhodnuto zřídit VTA na bázi vysoké školy technické v Brně.

Bylo uděláno vše pro to, aby výuka začala 1. 10. 1951.

Při založení VTA bylo zřízeno šest fakult: dělostřelecká, automobilní, letecká, ženijní, spojovací a chemická. Na každé fakultě byly zřízeny tři obory: velitelský, velitelsko-technický (inženýrský) a vojensko-průmyslový (inženýrský) s příslušnými specializacemi. V prvních dvou oborech byly vychovávány kádry pro armádu, v oboru vojensko-průmyslovém pro zbrojní průmysl.

VTA jako nová škola musela zdolávat četné nesnáze a to nejen rázu organizačního, ale také personálního, materiálního a pedagogického.

Personální potíže vyplývaly z nedostatku zaměstnanců vůbec a zejména z nedostatku plně kvalifikovaných a zapracovaných sil. Pro nedostatek docentů a profesorů (z původních 65 profesorů VUT přešlo na VTA jen asi 15) bylo nutné po-

věřit přednášením odborné asistenty a důstojníky, z nichž mnozí neměli předběžnou výrobní nebo výzkumnou praxi nebo dostatečnou praxi vojenskou, ani pedagogické zkušenosti a někteří ani dokončené vysokoškolské vzdělání. Mimoto občanští učitelé neznali vojenskou problematiku. Jak se vědecká úroveň učitelského sboru od té doby zvýšila, svědčí skutečnost, že dnes má učitelský sbor VA AZ zhruba 4 % profesorů, 10 % docentů a 25 % kandidátů věd.

Materiální potíže spočívaly v nedostatku místností a u nových fakult a specializací zejména v tom, že neměly zařízení pomocné a cvičné dílny a laboratoře, neměly knihovny, přístroje, pomůcky a názorné kabinety. Poměry se podstatně zlepšily ke konci prvního školního roku po přidělení dalších objektů a přisunem výzbroje a vojenské techniky do vojsk. Výdatnou pomocí k zajištění výuky vojenských předmětů byl dar 1300 učebnic a knih od sovětské vlády.

Pedagogické nesnáze nebyly jednoduché. Hlavním předpokladem pro zahájení výuky bylo připravit učební plány a programy pro všechny obory a specializace fakult. Při jejich sestavování se vyšlo z porad s veliteli a náčelníky druhů vojsk a správ MNO a ze studijních plánů reformovaného, ale ještě nedostatečně vyzkoušeného studia civilních vysokých škol.

První učební plány a programy nedopadly uspokojivě a nevystihovaly potřeby armády. Teprve přispěním sovětských odborníků, kteří na VTA přišli v říjnu 1951, byly učební plány a programy přepracovány podle předloh sovětských vojenských technických akademií. Jako novinky proti civilním vysokým školám byly do učebních plánů pojaty ročníkové projekty, každo-

roční čtyřtýdenní výrobní praxe a vojenské stáže pod vedením učitelů a diplomové práce před ukončením studia. Zároveň byl snížen týdenní počet hodin povinné výuky ze 42 na 36. Délka studia byla původně čtyřletá, avšak počátkem školního roku 1953 až 1954 byla prodloužena u inženýrských směrů na 5,5 roku a u velitelských snížena na 3,5 roku.

Další vývoj akademie byl ovlivňován usnesením PB ÚV KSČ ze 16. 4. 1956 o zvýšení úrovně a dalším rozvoji vysokého školství a po něm následujícím usnesením PB ÚV KSČ ze 7. 5. 1957 o stavu a rozvoji vojenských škol. O svědomité práci akademie svědčí skutečnost, že žádné z těchto usnesení nezastihlo akademii nepřipravenou.

Realizace těchto usnesení se projevila jednak úpravami učebních plánů a programů a jednak dílčími změnami organizační struktury VTA.

Rozhodný obrat v historii VTA nastal však až v r. 1953, v němž v duchu usnesení politického byra ÚV KSČ z 29. 4. 1958 o reorganizaci vojenského školství, byla rozkazem prezidenta republiky č. 05/1958 a rozkazem ministra národní obrany č. 07/1958 sloučena s VTA pražská VA KG. Spojením obou těchto vojenských akademií dostaly ozbrojené síly ČSSR novou vysokou vojenskou školu — VA AZ, jejímž úkolem bylo připravovat velitelské, štábní, týlové a inženýrské kádry pro potřeby ČSLA a zbrojního průmyslu ČSSR.

Sloučení obou akademií znamenalo podstatný krok vpřed v rozvoji našeho vysokého vojenského školství. Učitelům a posluchačům velitelských a týlových oborů pomohlo k postupnému rozšíření a prohloubení technických znalostí a naopak učitelům a posluchačům oborů inženýrských pomohlo aplikovat a konkretizovat znalosti teoreticko-technické do oblasti vojenství. K postupnému zkvalitňování práce docházelo i při řešení vědeckých úkolů, které v čím dále tím větší míře byly zaměřovány pro potřeby ČSLA. Proces výstavby nové akademie byl ještě ve větší míře rozvinut v r. 1959, který můžeme nazvat rokem revoluční přestavby studia na VA AZ. Jeho základem bylo usnesení ÚV KSČ z 23. 4. 1959 „O těsném spojení školy se životem a dalším rozvoji výchovy a vzdělání v ČSSR“. Jím byly položeny pevné a perspektivní základy učebně výchovné a vědecké práce i vojenské vysoké školy socialistického typu.

Vzpomínáme-li proto v těchto dnech 15. výročí naší VA AZ, vzpomínáme současně i na celou historii čs. vysokého vojenského školství, které vychovalo naší armádě již několik tisíc velitelů, štábních a týlových pracovníků i vojenských inženýrů. Převážná část z nich byla vychována právě na VA AZ, přičemž většina z nich pracuje na odpovědných a mnohdy i na velmi vysokých funkcích. Důkazem této skutečnosti je např. procento přeškolenosti kádrů s vysokoškolským vojenským vzděláním:

	rok	
	1956	1965
MNO	44 %	86,4 %
vedoucí funkce armády	18,4 %	50,2 %
vedoucí funkce okruhů	70 %	100 %
štábové okruhů	18,7 %	41,1 %
vedoucí funkce svazků	42,9 %	77,4 %
velitelé pluků	11,4 %	76 %

Tato vzdělávací práce VA AZ a její přínos pro budování socialismu a upevňování obranyschopnosti ČSSR byla mnohokrát oceněna naší vládou a velením armády udělením vysokých poct. Již ve školním roce 1953/54 bylo jí propůjčeno jméno našeho druhého dělnického prezidenta Antonína Zápotockého, ve školním roce 1954/55 byla vyznamenána Řádem republiky a v dubnu 1965 Řádem rudé hvězdy.

Tento stručný historický přehled života a práce dostatečně jasně dokumentuje, že VA AZ, i přes dílčí nedostatky a obtíže růstu, své úkoly splnila a může se proto nejen s hrdoostí ohlížet do své patnáctileté minulosti, ale s pevnou důvěrou ve své schopnosti se dívat i do náročné budoucnosti. Náročné proto, že usnesení předsednictva ÚV KSČ z března 1966 o novém způsobu vzdělávání důstojníků ČSLA, staví před vysoké vojenské školství a jmenovitě před nynější VA AZ úkoly, které svým rozsahem, ale hlavně novou kvalitou pedagogické a vědecké práce budou od pracovníků akademie vyžadovat mimořádné úsilí.

V duchu tohoto usnesení a v souladu se zákonem o vysokých školách ze 16. 3. 1966 se na bázi VA AZ bude budovat nová vysoká vojenská škola, která se v průběhu několika příštích let stane nejvyšším pedagogickým a vědeckým pracovištěm ČSLA.

Svou činností bude muset vytvářet nezbytné předpoklady pro progresivní růst socialistické vojenské vědy a ve spolu-

práci s jinými vysokými školami pomáhat k rozvoji těch vědních oborů, jež mají s vojenskou vědou a technikou souvislost.

Bude to nejvyšší, ale také svým způsobem jediná VVŠ, která — až na některé výjimky — bude vychovávat a školit maximální část důstojnického sboru ČSLA.

Její úkolem bude

- vychovávat důstojníky vysoce vzdělané, odborně kvalifikované, připravené na základě ML morálně a politicky pro řešení nejdůležitějších otázek obrany ČSSR;

- rozvíjet vědeckou činnost a vychovávat nové vědecké pracovníky v oblasti vojenských věd a vojenské techniky;

- prohlubovat a rozšiřovat odborné znalosti vysokoškolsky vzdělaných důstojníků;

- podílet se na náboru a výběru svých posluchačů;

- ve spolupráci s MNO ovlivňovat výuku základních vojenských škol (VŠJZ), zúčastňovat se řešení všech základních koncepčních otázek rozvoje vojenského školství a spolupracovat na vzdělání důstojníků v průběhu jejich služby u vojsk.

VVŠ bude tudíž centrem pedagogické a vědecké práce v ČSLA.

Na první pohled by se mohlo zdát, že tyto úkoly se nijak podstatně neliší od dosavadních úkolů VA AZ a jejího poslání v ozbrojených silách ČSSR. A přesto tato nová vojenská škola bude mít nejen jiné poslání, ale i jiné místo a úlohu, jinou — podstatně rozšířenou a v učeně výchovném procesu odlišnou práci. Příčinu této velmi blízké a reálné perspektivy spatřujeme v tom, že obsah, struktura, formy i metody vzdělávání jsou vždy ovlivňovány především stupněm rozvoje výrobní techniky, povahou společenských vztahů a úrovní celkové kulturní vyspělosti společnosti v dané etapě jejího vývoje.

U nás, v ČSSR, v daném stadiu vývoje, hraje úlohu rozhodujícího činitele ekonomické otázky a jejich řešení. Na změny ve struktuře a kvalifikaci pracovní síly působí především nastupující vědecko-technická revoluce, projevující se v současné době hlavně v postupné automatizaci výrobních procesů i řídicích prací.

I v armádě existuje jistá analogie procesů technických změn, k nimž dochází v materiální výrobě. Rozhodující na bojišti

není použití zbraní jednotlivcem, ani přímé působení na protivníka, ale vliv složitých zbraní kolektivně obsluhovaných.

Vojenská činnost ve válce je značně složitá a mnohostranná; tím je zákonitě ovlivněn rozsah, mnohostranost a náročnost přípravy vojsk v míru.

Současně však válka je především jev sociální; jakkoli uznáváme podstatnou úlohu vojenské techniky, nemůžeme ani na okamžik pominout, že jak vytvoření, tak využití techniky je záležitostí lidí; válka klade stále vyšší nároky na lidský faktor, neustále vzrůstá potřeba zvyšovat početní stavy profesionálních vojáků, trvale roste celková potřeba vojenských mas a současně se otázky vojenství dotýkají stále více celé společnosti.

Množství a hlavně kvalita techniky na nejnižších organizačních stupních dosahují miliónových hodnot; hodnota techniky motostřelecké roty činí více než 2,6 miliónu Kčs, tj. trojnásobek hodnoty techniky dřívějšího motostřeleckého praporu; hodnota techniky tankového praporu (zhruba 36 mil. Kčs) rovná se hodnotě menšího průmyslového podniku.

Revoluce ve vojenství tedy nesnížila, ale naopak posílila rozhodující úlohu a význam důstojníků jmenovitě u velitelských směrů. Oni jsou dnes organizátory života sjednocujícími úsilí různých druhů vojsk s jejich masou lidí a početnou technikou k dosažení společného cíle — zajištění bezpečnosti ČSSR v mírovém budování a dosažení vítězství v případě vynucené války. Má-li důstojník splnit tuto náročnou úlohu, je třeba, aby

- pochopil charakter příští možné války, podstatu soudobé bojové činnosti a úlohu jednotlivých druhů vojsk v ní s přihlédnutím k našim konkrétním podmínkám a v souvislosti s tím uměl přijímat optimální rozhodnutí v omezených časových lhůtách za složité taktické a radiální situace, tj. byl schopný velitel a organizátor bojové činnosti;

- osvojil si potřebné znalosti o vlastnostech, potřebách a možnostech vojenské techniky, naučil se ji co nejefektivněji využívat k rychlému dosažení stanoveného cíle a současně uměl o ní pečovat, tj. byl dobrý hospodář svěřeného národního majetku;

- uměl si v plném rozsahu představit obsah, objem i nové podmínky plnění úkolů a v souvislosti s tím zvládl moderní formy a metody přípravy, řízení a zabezpečení vojenské činnosti jak v míru,

tak i ve válce, tj. byl schopný organizátor výcviku a života svěřené jednotky;

— uměl mobilizovat podřízené vojáky a všestranně podporovat jejich iniciativu k nejlepšímu splnění jakýchkoli náročných úkolů; k dosažení tohoto cíle musí sám být politicky vyspělý a náročný vychovatel lidí; náročnost musí však být v souladu s péčí o podřízené.

Charakteristika těchto rostoucích požadavků, kladených na důstojníka z povolání v blízké budoucnosti, nejlépe dokumentuje rozsah i náplň činnosti vysoké vojenské školy nového typu. VA AZ sice i dnes a v celé své dosavadní patnáctileté historii také vychovávala důstojníky s vysokoškolským vzděláním; ovšem převládající část jejich posluchačů byla již důstojníky, kteří prošli školením na vojenských učilištích, měli řadu praktických zkušeností ze služby vojsk i řadu životních zkušeností.

V blízké budoucnosti bude tomu však podstatně jinak, neboť největší část posluchačů nebudou tvořit důstojníci, ale mladí lidé — nevojáci, kteří se rozhodli pro celoživotní dráhu důstojníka z povolání. To znamená, že VA AZ kromě toho, že těmto mladým občanům našeho státu bude poskytovat úplné vysokoškolské vzdělání, bude je muset také odpovídajícím způsobem vycvičit pro praktický výkon služby vojsk, bude je tedy muset formovat nejen z hlediska celospolečenských potřeb, ale i z hlediska potřeb odborné vojenské. Pochopitelně, že taková úloha nebude jednoduchá a že se odrazí nejen v náplni a metodách práce VA AZ, ale i v její organizační struktuře, režimu života, ve formách řízení i v požadavcích na materiálně technickou a výcvikovou bázi a na kádrové zabezpečení.

V současné době vystupuje tudíž do popředí otázka, zda VA AZ bude schopna takové náročné úkoly splnit, zda k tomu bude mít dostatek zkušeností, dostatek

kádrů, materiálních, výcvikových, ubytovacích a jiných možností, zda se nedostane do podobné svízelné situace, v níž byla při svém založení v r. 1951. Je možné s plným vědomím odpovědnosti prohlásit, že takové nebezpečí nehrozí i když tímto tvrzením nelze zastírat mimořádné vypětí, které výstavba nové vysoké vojenské školy bude od pracovníků VA AZ vyžadovat.

V čem lze spatřovat záruku této jistoty? Především ve zkušenostech, jež vědeckopedagogický sbor VA AZ získal v průběhu své předcházející vysokoškolské práce jak v učebně výchovné, tak i ve vědecké činnosti.

Měla-li VTA při svém založení pouze 15 vysokoškolsky graduovaných a zkušených profesorů, pak dnes má VA AZ ve svých řadách 19 profesorů, 39 docentů, 5 doktorů věd a 145 kandidátů. Věd. Kromě toho dalších 240 příslušníků VA AZ je zapojeno ve vědecké přípravě a 18 dalších je v habilitačním řízení pro udělení titulu profesora a docenta. Již tato skutečnost dává značné záruky, že na VA AZ jsou solidní kádrové předpoklady k učeně výchovné práci na skutečně vysokoškolské úrovni a na vědeckých podkladech. VA AZ má rovněž solidně rozvinutou vědeckovýzkumnou základnu, množství různých laboratoří, knihovny, studovny a dílny různého určení, vybavené velkým množstvím strojů a přístrojů.

Na druhé straně je ovšem nutné vidět i to, že VA AZ nemá dostatek kádrů k základní vojenské přípravě, tj. cvičitelů a instruktorů nových posluchačů a ani výcvikovou základnu (střelnice, cvičiště a jiná výcviková speciální zařízení). Tyto kádry, prostředky a zařízení mají však stávající vyšší vojenská učiliště, jmenovitě VVUOJ ve VÝŠKOVĚ. Je proto zcela zákonitě, že při budování nové vojenské vysoké školy bude nejen rozumné a logické, ale i ekonomické spojit přednosti a úsilí VA AZ i VVUOJ a vybudovat tuto novou školu na bázi BRNO—VÝŠKOV.

Vzpomínají-li tedy dnešní příslušníci VA AZ patnáctileté historie své práce, úspěchů i obtíží s nimiž se střetávali, nečiní tak s pocitem sebeuspokojení, ale s pevným rozhodnutím úspěšně splnit nastávající nové perspektivní a náročné úkoly. Proto vedle příprav k oficiálním oslavám tohoto památného výročí se úsilí pracovníků VA AZ soustřeďuje především na rozpracování podkladů a zahájení přípravných prací na výstavbě nové vojenské vysoké školy. Již od prosince 1965 pracuje na VA AZ řada speciálně sestavených komisí, které ve spolupráci se složkami MNO a se zástupci vyšších vojenských učilišť i jiných institucí a na podkladě různých statistických podkladů, připravují rozbor a materiály k tomu, aby do začátku školního roku 1967/68, kdy nový systém přípravy důstojníků z povolání vstoupí v platnost, bylo vše řádně promyšleno a připraveno.